

**РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ****THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT
AND INNOVATIVE POTENTIAL OF THE ZAPORIZHZHYA REGION
IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION****Мелещенко А.І.***кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Запорізька політехніка»***Meleschenko Anatolii***Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»***Ситников М.М.***кандидат технічних наук, доцент,
Національний університет «Запорізька політехніка»***Sitnikov Mykola***Ph.D. in Technical Sciences, Associate Professor,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

У статті розглядаються основні тенденції руху міжнародного капіталу у вигляді прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в українську економіку. Європейський вектор інтеграції потребує ефективного використання експортного потенціалу регіонів (зокрема Запорізького). Запорізька область є одним з регіонів України, що найбільш динамічно розвивається протягом останніх років. Вона є провідним центром вітчизняного машинобудування. Запорізьку область можна віднести до областей із високим рівнем залежності від міжнародної торгівлі. Серед закордонних партнерів найбільшу питому вагу займають країни СНД і Азії, а потім вже країни ЄС. У статті здійснено аналіз інвестиційного співробітництва Запорізького регіону з основними інвестиційними партнерами із країн ЄС. Проведене дослідження дозволяє спрогнозувати подальший рівень потоків прямих фінансових інвестицій в економіку регіону у майбутньому.

Ключові слова: інновація, євроінтеграція, ПІІ (прямі іноземні інвестиції), ТНК (транснаціональна корпорація), ВВП (валовий внутрішній продукт), ЗЕД (зовнішньо-економічна діяльність).

В статье рассматриваются основные тенденции движения международного капитала в виде прямых иностранных инвестиций (ПИИ) в украинскую экономику. Европейский вектор интеграции требует эффективного использования экспортного потенциала регионов (в частности Запорожского). Запорожская область является одним из регионов Украины, который динамично развивается на протяжении последних лет. Она является ведущим центром отечественного машиностроения. Запорожскую область можно отнести к областям с высоким уровнем зависимости от международной торговли. Среди зарубежных партнеров наибольшее значение имеют страны СНГ и Азии, а потом уже страны ЕС. В статье проведен анализ инвестиционного сотрудничества Запорожского региона с основными инвестиционными партнерами из стран ЕС. Проведенное исследование позволяет спрогнозировать дальнейший уровень потоков прямых финансовых инвестиций в экономику региона в будущем.

Ключевые слова: инновация, евроинтеграция, ПИИ (прямые иностранные инвестиции), ТНК (транснациональная корпорация), ВВП (валовой внутренний продукт), ВЭД (внешнеэкономическая деятельность).

In the article considered main tendencies of the movement of international capitals in the form of direct foreign investments (DFI) into the Ukrainian economy. The European vector of integration needs to be used effectively export potential of the regions (in particular the Zaporozhye). The Zaporozhye region is one of the regions of Ukraine which is developing most dynamically in recent years. It is a leading center of national mechanical engineering. The Zaporozhye region can be attributed to areas and with a high level of dependence on international trade. Among foreign partners, Asian and the CIS countries are the most important and then the EU countries. The article analyzes the innovation cooperation with major investment from EU countries. Implementation of the analysis of the impact of these processes on the regional economy of the Zaporozhye region allows to predict the next level flows of direct financial investment in the region's economy in the future.

Keywords: innovation, European integration, DFI (direct foreign investments), TNC (transnational corporations), GDP (Gross Domestic Product), FEA (foreign economic activity).

Постановка проблеми. Розвиток процесів глобалізації в XX і XXI сторіччях привів до створення нової, галузі світової економіки – міжнародних фінансів і світового фінансового середовища, головними рисами котрих є: відкритість національних кордонів для руху капіталу, майже повна відсутність законодавчих обмежень для міжнародного бізнесу, прозорість ведення бізнесу, відкритість економіки, її ринковий характер.

Кон'юнктура на ринку прямих іноземних інвестицій (ПІІ), має надзвичайно важливий та довгостроковий вплив на розвиток світової та регіональної економіки різних країн світу. Чітка дія законів попиту та пропозиції на закордонні інвестиції та високі темпи розвитку національної економіки країн дозволяють визначити основні причини росту ВВП країн, а також проаналізувати та спрогнозувати стратегічну політику ТНК (транснаціональних корпорацій) щодо інвестицій на різних континентах та у різних регіонах світу. Проте, особливості міжнародного руху капіталу в значній мірі залежать від розвитку національної економіки та її потенціалу генерувати інновації та залучати інвестиції з подальшим їх ефективним використанням на користь національного господарства в цілому та для розвитку окремих регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом питань, пов'язаних з проблемами розвитку інвестиційних процесів у світі займалися як сучасні зарубіжні, так і українські дослідники. Серед них інвестиційна діяльність розглядалась у роботах О.Я. Жаліло, Ст. Гесця, А. Філіпенка, О. Шниркова, Ю. Макогона, В. Рокоча, Г.Я. Глухої, Л. Федулової, Ст. Шарпа Р., Дорнбуша, І. Бланка, С. Брю, Р. Фатхутдінової, Д. Лук'яненко, та багатьох інших.

Теоретико-методичні та практичні аспекти розвитку зовнішньоекономічних відносин окремих регіонів та інтеграційних процесів, знайшли своє відображення та набули значного розвитку у наукових роботах та дослідженнях таких вітчизняних вчених як: Губіна В., Козак Ю.Г., Куреда Н.М., Кутідзе Л.С., Орловська О.В., Рязанова Н.О., Третяк В.В., Шкурупій О.В. та інших. Проведений аналіз робіт зазначених авторів засвідчив відсутність певних пропозицій щодо удосконалення сучасних методів управління зовнішньоекономічними операціями на підприємствах шляхом поєднання впливу зовнішніх чинників на ЗЕД підприємств з майбутніми прогнозованими обсягами експортно-імпорتنих операцій. Недостатня розробка методів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності регіональних підприємств, визначили вибір теми та проблематики статті. Актуальність цієї проблеми підвищується у зв'язку зі зростанням ролі регіонів в період євроінтеграції економіки.

Мета статті. Метою даної роботи є визначення перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств Запорізького регіону, його потенціалу та надання рекомендацій щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств з країнами ЄС та іншими країнами світу,

аналіз інвестиційного співробітництва Запорізького регіону з основними інвестиційними партнерами, розробка стратегій розвитку держави та регіону загалом, так і окремих їх галузей; розвиток інноваційного потенціалу регіону на основі вже існуючих підприємств високотехнологічного машинобудівного комплексу.

Виклад основного матеріалу. Іноземні інвестиції відіграють важливу роль в економічному розвитку будь-якої країни незалежно від рівня її економічного розвитку. Відповідно до Закону України “Про режим іноземного інвестування” [1], іноземна інвестиційна діяльність розглядається як послідовна, цілеспрямована діяльність, що полягає в капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті отримання прибутку або певного соціального ефекту.

За підрахунками Міністерства економіки України, необхідність в інвестиціях для якнайшвидшого реформування нашої економіки становить нині понад 40 млрд дол. [2, с. 178]. Досягнення якісного відтворення та ефективного використання виробничого потенціалу потребує значних ресурсів. В умовах їх обмеженості одним із джерел фінансування є іноземний капітал у формі кредитів, прямих і портфельних інвестицій. Іноземне інвестування дає можливість задовольняти тимчасові потреби вітчизняного виробника у фінансах.

Іноземні інвестиції потрібно розглядати як стимулятор економічного розвитку та політичної стабілізації. Світовий досвід переконає, що для макроекономічної стабілізації країн з перехідною економікою та їх інтеграції у світову економіку необхідні темпи зростання ВВП не менше 5-6% у рік. У свою чергу для досягнення цієї мети потрібні інвестиції в економіку країни на рівні 19-25% ВВП, а ПІІ мають бути на рівні 10% валових внутрішніх інвестицій.

Єдиним внутрішнім джерелом інвестиційного капіталу є заощадження. Найбільшими постачальниками інвестиційного капіталу є індивідуальні зберігачі. Не фінансові корпорації є головними творцями інвестиційного фонду (приблизно 60% у розвинутих країнах), але їхні заощадження, набуваючи форми нерозподіленого прибутку й амортизаційних відрахувань, здебільшого залишаються всередині корпорації. Фінансові потреби корпорацій, як правило, перевищують їхні заощадження. А тому на ринку інвестиційного капіталу підприємницький сектор виступає як чистий кінцевий позичальник-споживач інвестиційного капіталу. Державний сектор також звичайно виступає чистим позичальником [2, с. 182].

У перші роки незалежності (з 1991 р. по 1994 р. включно) в Україну надійшли перші 484 млн. дол. США ПІІ. Протягом 1995-1998 рр. приплив залучених інвестицій постійно збільшувався і на початок 1999 р. сумарний обсяг становив 2810,7 млн. дол. США [3, с. 253].

Починаючи з 2004 р. ПП почали більш стрімко надходити до української економіки. А вже на початку 2008 р. був зафіксований найбільший приплив ПП до України, який становив 8303,4 млн дол. США. Щодо частки прямих іноземних інвестицій в Україну у ВВП, то протягом 2005-2007 років спостерігалось зростання від 19,51% у 2005 році до 20,70% у 2007 році. Це пояснюється тим, що темп росту прямих іноземних інвестицій в Україну перевищував темп росту ВВП.

Включення регіонів України до європейського економічного простору зумовлює необхідність не лише нарощування торговельних та інвестиційних потоків у сфері, але й підвищення їх конкурентоспроможності. Європейський вектор інтеграції потребує ефективного використання експортного потенціалу регіонів, розширення можливостей для диверсифікації економіки та якісних реформ у сфері регулювання розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Відсутність системних заходів регіональної політики розвитку відповідно до сучасних євроінтеграційних умов ставить під загрозу можливість не лише імплементувати європейський досвід, але й ефективно використовувати торговельний та інвестиційний потенціали регіонів України.

Під впливом євроінтеграції, лібералізації ринків та спрощення митних бар'єрів, регіони повинні адаптуватись до змін, які відбуваються за результатами інтеграційних процесів, оскільки, для того, щоб успішно експортувати продукцію на зовнішній ринок з урахуванням ускладнених умов конкуренції, важливим та досить актуальним є дослідження основних підходів та методів покращання зовнішньоекономічної діяльності.

В умовах сучасних тенденцій розвитку міжнародної економіки, глобалізації, інтернаціоналізації та поглиблення участі країн у міжнародному поділі праці, зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) відіграє вагомий роль в розвитку економік країн світу. Головними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності завжди були і залишаються підприємства країни. Для нашої країни вагоме значення набувають, зокрема, підприємства машинобудівної галузі, зовнішня торгівля яких складає значну частину загального товарообігу України. Налагодження ефективної зовнішньоекономічної діяльності підприємств матиме позитивний вплив на зовнішньоторговельний баланс нашої країни. Для цього потрібно максимально ефективно та розумно налагодити процеси управління ЗЕД на підприємствах Запорізької області.

Запорізька область є одним з регіонів України, що найбільш динамічно розвивається протягом останніх років. Вона є провідним центром вітчизняного авіаційного моторобудування, металургійного виробництва, виготовлювачем широкої гами трансформаторів та іншої високотехнологічної продукції, яка стала брендом регіону [4]. Тому актуальним питанням є визначення особливостей її зовнішньоторговельної діяльності у порівнянні з іншими регіонами України (табл. 1).

Як бачимо з таблиці 1, за показником результативності, а саме сальдо зовнішньої торгівлі, Запорізька область має додатне сальдо, як по товарам, так і послугам. Зовнішня торгівля послугами має значно менші обсяги, порівняно з товарами.

Регіони України вкрай нерівномірно і якісно по-різному беруть участь у зовнішньоекономічних зв'язках, що знаходить висвітлення як в об'ємних, так і в структурних показниках їх економічного розвитку: таким чином контури диференціації територій відображають характер включення України у процеси глобалізації і регіоналізації. Зовнішньоекономічна орієнтація промислово розвинених регіонів очевидна через те, що вони володіють значимим у сучасних умовах експортним потенціалом, займають вигідне географічне положення, мають інфраструктуру, яка забезпечує їх функціонування, мають диверсифіковану виробничу структуру. Зовнішньоекономічні зв'язки здійснюються в основному через великі міста, які виконують функції адміністративно-політичних центрів; у великих містах діють, як правило, більшість всіх розміщених у регіоні підприємств з іноземними інвестиціями [4].

Регіони можуть демонструвати певний рівень залежності від міжнародної торгівлі, який визначається як відношення половини вартості міжнародної торгівлі (експорт та імпорт) до валового внутрішнього продукту, а на рівні регіону – до валового регіонального продукту [5, с. 51]. Відповідно до градації Світового банку високим рівнем залежності від міжнародної торгівлі вважається показник рівня від 45% до 93%, середнім – 14%-44%, низьким – 2,7%-13%.

Розрахуємо рівень залежності від міжнародної торгівлі для всіх регіонів України, використовуючи дані таблиці 1. В результаті обчислення рівня залежності від міжнародної торгівлі для всіх регіонів України, маємо, що Запорізьку область можна віднести до областей із високим рівнем залежності від міжнародної торгівлі, оскільки вона займає лідируюче місце у 2015 році (рис. 1). Використовуючи метод групування сформуємо три групи регіонів: сильно залежні, середньо залежні, низько залежні. В таблиці 2 подано результати групування.

Запорізька область – розвинутий промисловий регіон не тільки в Україні, але і в східній Європі, відіграє важливу роль в розвитку економіки України.

Діапазон товарів, що випускаються в області складають: промислові трансформатори, жатки, авіадвигуни, легкові автомобілі, продукція чорної та кольорової металургії, харчової промисловості та інші.

Запорізька область є одним з лідерів серед українських регіонів за обсягами зовнішньої торгівлі. Велика частка виробництва флагманів Запорізької індустрії, таких як відкриті акціонерні товариства «Запоріжсталь», «Дніпрспецсталь», «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат», «Запоріжтрансформатор», «Мотор Січ», «Перетворювач», спрямована на зовнішні ринки [8].

Вона є чітко означеним експортоорієнтованим регіоном, в якій обсяги експорту більш ніж в 2 рази перевищує обсяги імпорту закупівель. За обся-

Таблиця 1

Показники зовнішньої торгівлі у регіонах України за 2015 р., млн дол. США*

З/п	Регіон	Експорт послуг	Імпорт послуг	Сальдо послуг	Експорт товарів	Імпорт товарів	Сальдо товарів
1	Вінницька	62,6	11,8	50,8	846,9	266,6	580,3
2	Волинська	51,5	15,4	36,1	631,7	622,0	9,7
3	Дніпропетровська	283,3	385,0	-101,7	6399,0	3210,6	3188,4
4	Донецька	377,4	210,2	167,2	3697,3	1202,6	2494,7
5	Житомирська	32,1	9,2	22,9	441,3	246,4	194,9
6	Закарпатська	172,9	20,8	152,1	1094,4	1011,7	82,7
7	Запорізька	135,0	60,8	74,2	2933,3	1084,1	1849,2
8	Івано-Франківська	45,4	13,2	32,2	373,0	296,2	76,8
9	Київська	222,6	132,5	90,1	1691,2	2586,1	-894,9
10	Кіровоградська	27,3	22,5	4,8	406,6	105,4	301,2
11	Луганська	14,1	96,5	-82,4	257,8	318,4	-60,6
12	Львівська	366,1	49,9	316,2	1206,4	1448,3	-241,9
13	Миколаївська	441,3	50,8	390,5	1603,1	573,0	1030,1
14	Одеська	878,6	128,8	749,8	1727,5	966,2	761,3
15	Полтавська	56,2	144,9	-88,7	1481,0	813,8	667,2
16	Рівненська	21,9	14,8	7,1	378,3	202,2	176,1
17	Сумська	37,2	66,3	-29,1	606,6	403,5	203,1
18	Тернопільська	42,7	10,0	32,7	291,0	259,6	31,4
19	Харківська	260,6	102,4	158,2	1311,7	1283,5	28,2
20	Херсонська	25,7	7,6	18,1	239,3	140,7	98,6
21	Хмельницька	22,1	9,1	13,0	401,6	259,3	142,3
22	Черкаська	19,9	18,2	1,7	434,2	228,1	206,1
23	Чернівецька	19,1	1,8	17,3	108,3	78,4	29,9
24	Чернігівська	17,3	14,3	3,0	551,6	378,5	173,1
25	м. Київ	2695,1	2222,7	472,4	8744,3	14492,8	-5748,5

*Джерело: складено за [7]

Таблиця 2

Розподіл регіонів України за групами відповідно до рівня залежності від міжнародної торгівлі

Назва групи та діапазон залежності	Області України
(61,38%-84,84%) сильнозалежні	Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Миколаївська, Київська, Запорізька
середньозалежні (37,91%-61,37%)	Сумська, Чернігівська, Полтавська, Львівська, Одеська
низькозалежні (0%-37,89%)	Луганська, Чернівецька, Херсонська, Кіровоградська, Черкаська, Івано-Франківська, Хмельницька, Житомирська, Рівненська, Вінницька, Тернопільська, Харківська, Донецька

Джерело: розраховано авторами за [6; 7]

гами експорту Запорізька область посідає четверте місце серед регіонів України. Динаміка експорту та імпорту товарів і послуг до країн ЄС подана на рис. 3, з якого видно, що у 2009 році відбулося стрімке падіння і потім поліпшення ситуації у 2010 році. Проте, з 2011 року відбувається зниження обсягів експорту та імпорту. Розрахуємо частку ЄС та інших континентів у зовнішній торгівлі Запорізької області, використовуючи дані Запорізького управління статистики [8]. В таблиці 3 подана динаміка географічної структури Запорізької області за 1996-2015 р.

Географічна структура експорту товарів подана на рис. 4.

Серед країн-експортерів у 2015 році найбільшу питому вагу займають країни СНД і Азії, а потім вже країни ЄС. Обсяг експорту товарів до країн Європейського Союзу у січні-вересні 2016 року становив 29,1 % від загального обсягу експорту, до інших країн світу – 70,9 %, у т.ч. до Російської Федерації – 21,3 %. Порівняно з січнем-вереснем 2015 року обсяги експорту до країн ЄС зменшилися на 25,2 %, до Російської Федерації – зменшилися на 37,2 %.

Найсуттєвіші експортні поставки серед країн ЄС здійснювались до Італії – 5,7% загального обсягу експорту, Польщі – 4,4%, Болгарії – 4,1%, Німеччини – 2,2%. Порівняно з 2014 р. зріс експорт товарів

Різностямована динаміка

Рис. 1. Нова економічна мапа у 2014-2016 рр. порівняно з 2007 роком

Джерело: [6]

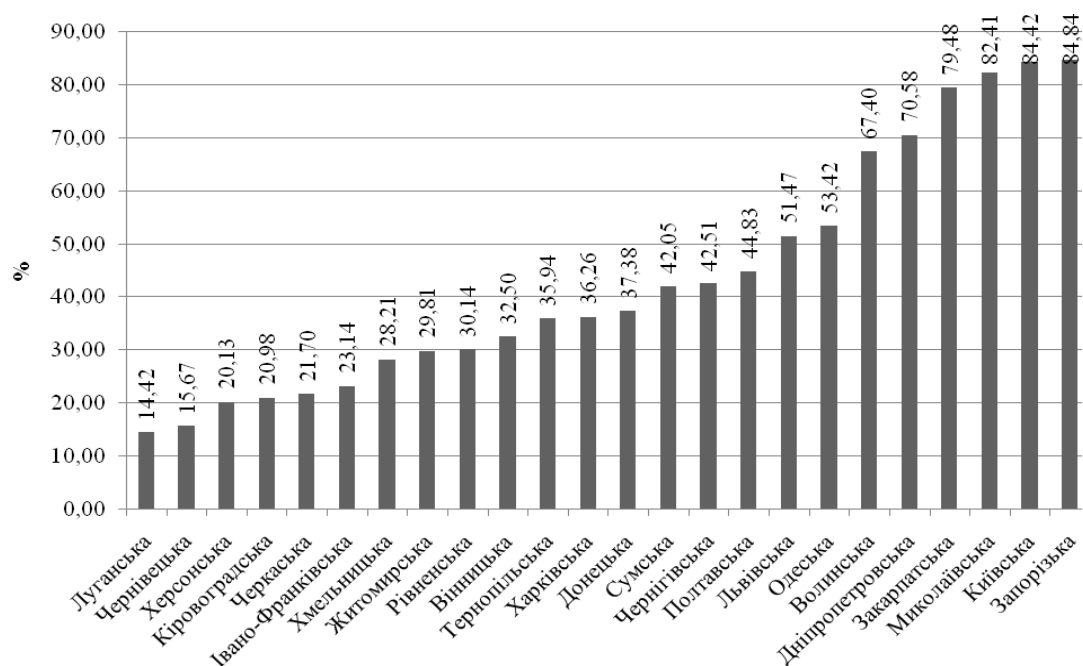

Рис. 2. Рівень залежності від міжнародної торгівлі для всіх регіонів України у 2015 році

Джерело: розраховано авторами за [6; 7]

до Італії в 1,7 разів, однак, зменшився експорт до Німеччини – на 24,3%, Польщі – на 18,3%, Болгарії – на 1,9%.

За 2015 року експорт послуг дорівнював 135,0 млн дол., імпорт – 60,8 млн дол. У порівнянні

з 2014 року обсяг наданих послуг зменшився в 1,5 рази, отриманих – на 19,5%. Позитивне сальдо торгівлі послугами склало 74,2 млн дол. США. Запорізька область зайняла по експорту і по імпорту десяти місця (1,4% і 1,2% обсягів України

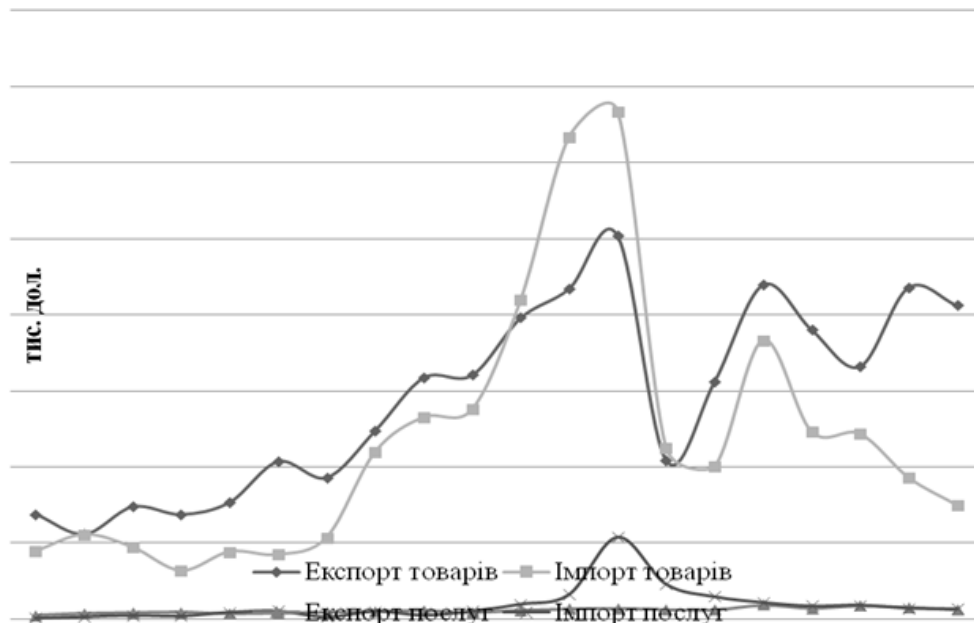

Рис. 3. Динаміка експорту та імпорту товарів і послуг до країн ЄС у 1996-2015 рр.

Джерело: складено авторами за [9]

Таблиця 3

Динаміка географічної структури Запорізької області за 1996-2015 р., %

Роки	СНД	ЄС	Азія	Африка	Америка
1996	40,52	24,36	32,01	1,74	1,38
1997	36,92	17,88	37,91	3,18	4,09
1998	28,48	25,94	37,15	2,93	5,52
1999	27,78	24,42	37,34	4,69	5,77
2000	32,84	23,73	31,95	3,78	7,70
2001	31,44	32,30	27,33	5,16	3,74
2002	27,65	30,25	35,63	4,02	2,46
2003	32,38	30,08	30,40	4,29	2,85
2004	34,58	27,82	29,23	4,14	4,24
2005	42,02	25,06	26,84	4,01	2,07
2006	45,56	27,61	19,82	3,52	3,47
2007	51,91	21,40	19,98	4,24	2,46
2008	52,07	20,25	21,70	4,11	1,86
2009	51,65	15,25	25,40	6,00	1,69
2010	49,36	20,44	22,09	6,19	1,91
2011	48,75	23,10	21,17	4,53	2,44
2012	50,69	20,42	19,93	6,81	2,13
2013	48,11	18,60	21,43	9,32	2,50
2014	38,04	23,29	25,90	9,83	2,91
2015	30,62	28,39	29,70	9,20	2,08

Джерело: складено авторами за [9]

відповідно). Обсяг експорту послуг до країн Європейського Союзу становив 17,2% загального обсягу експорту, до інших країн – 82,8% (за 2014р. – 15,9% та 84,1% відповідно).

Зовнішньоторговельний оборот товарів за січень-вересень 2016 року склав \$ 2372,9 млн. і зменшився порівняно з відповідним періодом 2015 року на 23,3%, у тому числі обсяг експортних поставок (\$ 1658,0 млн., 4 місце серед регіонів) – на 26,5%

(скорочення по всіх товарних групах, крім продуктів тваринного походження і жирів та олії тваринного або рослинного походження), імпортних (\$ 714,9 млн., 10 місце) – на 14,8%, (скорочення по всіх товарних групах, окрім механічного і електричного обладнання, продуктів тваринного походження та продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості). При цьому сальдо зовнішньої торгівлі товарами залишається позитивним (\$ 943,1 млн.) [9].

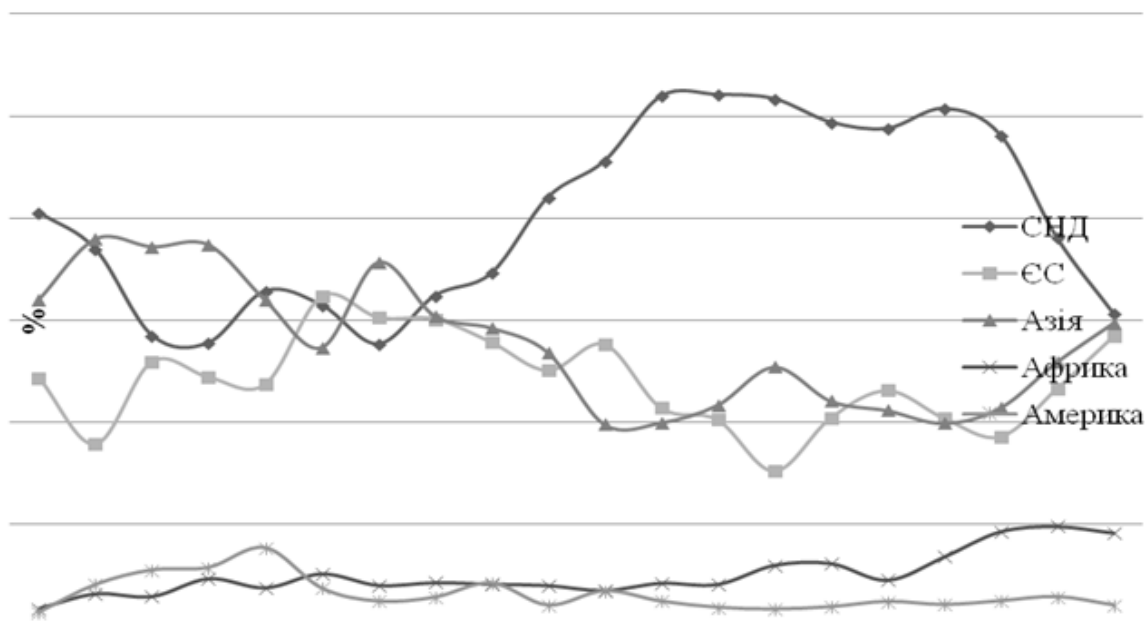

Рис. 4 Географічна структура експорту товарів 1996-2015 рр.

Джерело: складено автором за [9]

Протягом січня-вересня 2016 року зовнішньоторговельні взаємовідносини підтримувались з партнерами із 132 країни світу. У структурі експорту найбільшу частку склали чорні метали – 56,4% загального обсягу експорту товарів, механічні та електричні машини – 16,4%, продукти рослинного походження – 7,0%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 6,6%, мінеральні продукти – 3,9%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 3,1%, готові харчові продукти – 3,0%.

Останнім часом все більш динамічно змінюється товарна номенклатура експорту в бік збільшення частки наукомісткої та високотехнологічної продукції високого ступеня переробки. Цей процес незворотно веде до географічної диверсифікації зовнішньої торгівлі. Особливо динамічно розвивається сфера двостороннього співробітництва між нашим регіоном та регіонами країн ближнього та дальнього зарубіжжя.

Запорізький регіон відноситься до найбільш привабливих регіонів України щодо інвестування завдяки великому промисловому потенціалу, наявності природних багатств, власним енергоресурсам, високому науково-технічному потенціалу, розвиненій транспортній інфраструктурі, розвиненій банківській системі та доступності до ринків України, держав СНД, Європи та Азії. Інвестиційна карта регіону подана на рис. 5.

Розглянемо кількісні показники розвитку інвестиційного співробітництва області.

Протягом 2015 року в економіку області іноземними інвесторами вкладено 21,7 млн. дол. США прямих інвестицій. Обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку області з початку інвестування, на 31 грудня 2015 року склав 931,7 млн. дол. США,

що на 5,25% більше обсягів інвестицій ніж на початок 2015 року та в розрахунку на одну особу становив 529,7 дол. США. У 2015 році за обсягом прямих іноземних інвестицій Запорізька область посідала дев'яте місце серед регіонів України. В економіці області працює 2,1% вкладеного в Україну прямого іноземного капіталу. Іноземні інвестиції вкладені у 411 підприємства області. Прямі інвестиції в область залучені із 49 країн світу. З країн ЄС з початку інвестування внесено 714,7 млн. дол. США інвестицій (76,7% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 217,0 млн. дол. США (23,3%) [9; 10].

До десяти основних країн-інвесторів, на які припадає 95,0% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 436,0 млн. дол. США. Швеція – 169,9 млн. дол. США, Корея, Республіка – 150,0 млн. дол. США, Естонія – 31,2 млн. дол. США, Ірландія – 29,7 млн. дол. США, Панама – 20,7 млн. дол. США, Словаччина – 19,1 млн. дол. США, Швейцарія – 12,2 млн. дол. США, Бермудські Острови – 9,7 млн. дол. США, Нідерланди – 6,4 млн. дол. США. Основними інвестиційними партнерами ЄС є Кіпр, Швеція, Естонія, Словаччина.

Наочно відображають приклади успішного інвестування в нашій області ряд потужних підприємств з іноземним капіталом, серед яких ПАТ “Пивобезалкогольний комбінат “Славутич”, ЗАТ “Запоріжжякран”, ПАТ “ДТЕК” “Вінд Пауер”, ЗТМК, “ЕВРОФРУТ КОМПАНІ”, “Токмак Солар Енерджі” [10]. Але на території регіону працюють представники таких європейських брендів як фінляндська компанія “Koncranes” (Конекрейне), французька “Companu national du Rhone” (Компанії національ дю Рон), австрійська компанія “Activ Solar” (Актив Солар), данська компанії “Carlsberg” (Карлсберг), італійська “IVECO” (Івеко).

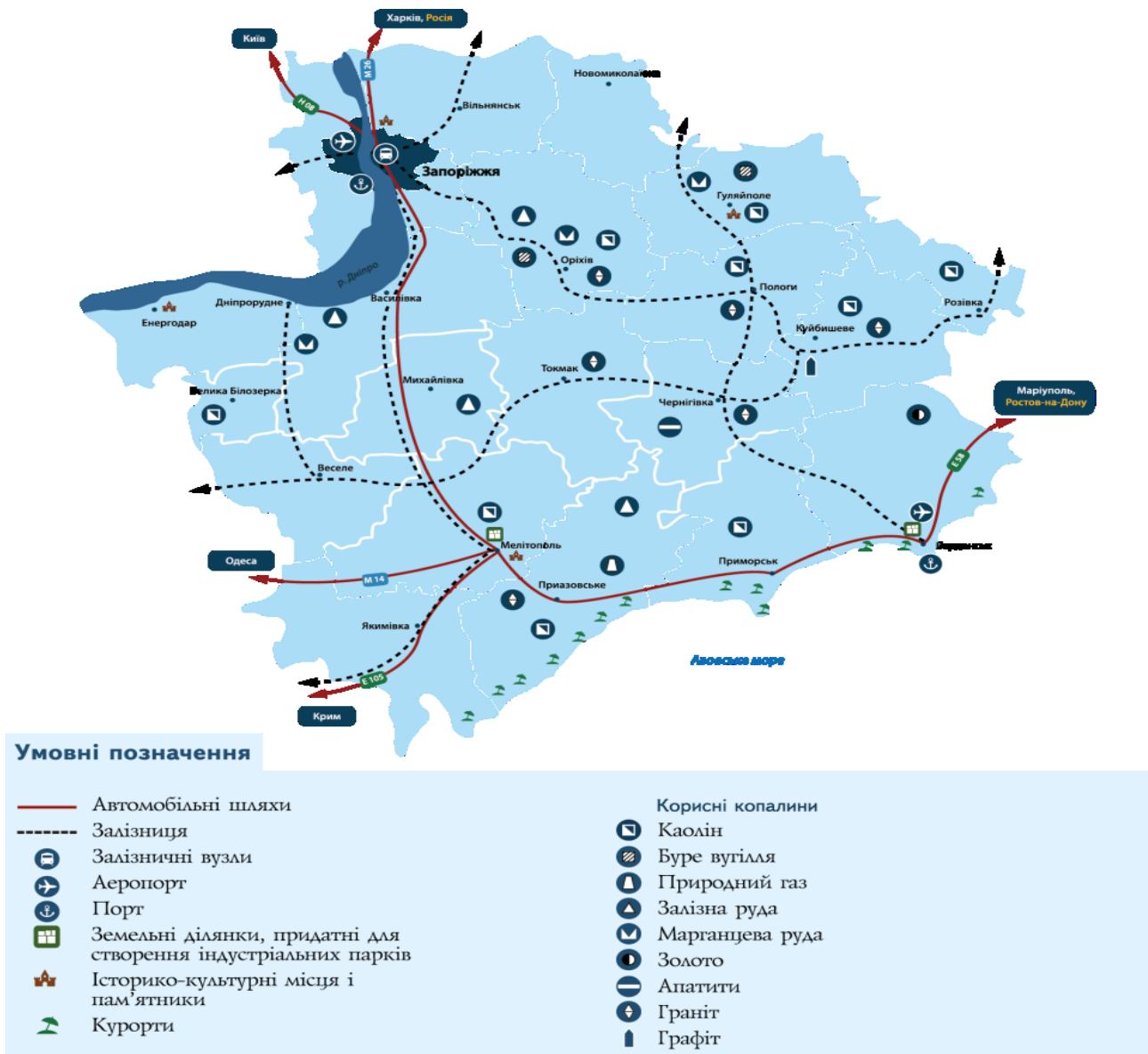

Рис. 5. Інвестиційна карта Запорізької області

Джерело: [11]

В Запорізькій області розташовано 357 промислових підприємств, 875 малих промислових підприємств. В структурі реалізації промислової продукції переважають такі види економічної діяльності: металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, машинобудування, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення, що разом складає 88,1% до всієї реалізованої продукції.

Покращення інвестиційного клімату та розвиток інвестиційної діяльності в Запорізькому регіоні є одним з 3-х пріоритетних завдань обласної влади в рамках затвердженної Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року [8].

Інноваційний механізм спрямований на створення, освоєння і впровадження новітніх технологій,

на розвиток науково-технічного, інноваційного потенціалу, на розробку і використання різного виду нововведень, на подальше функціонування інновацій, на оновлення основних фондів підприємств, на розвиток виробничої бази підприємств, на створення нових робочих місць [12].

Інвестиційний механізм спрямований на забезпечення зростання економічного потенціалу як окремого регіону, так і країни в цілому, на нарощування наукового і виробничого потенціалу, на забезпечення рівномірного розвитку промисловості; на розвиток пріоритетних галузей і виробництв, на розвиток інноваційного потенціалу, на розвиток форми спільного підприємництва за допомогою залучення іноземних інвестицій, на розвиток інжинірингових, інформаційних, комерційних, сервісних послуг, на регулювання накопичень капіталу по різних галузях виробництва. Тому інвестиції виступають основним

інструментом розвитку виробництва і науково-технічного розвитку підприємств.

Проте останнім часом обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку області, починаючи з 2013 року постійно знижується (з 1144,2 млн. дол. США у 2013 р. до 927,1 млн. дол. США у 2017 р.), хоча за інвестиційною ефективністю регіон у 2017 році посів третє місце в Україні. В області знижується інноваційна активність промислових підприємств. Загальна сума витрат на інноваційну діяльність з 2011 по 2017 рік скоротилась у 7 разів (з 100682,6 тис. дол. США до 14693,4 тис. дол.). При цьому фінансування здійснювалось переважно за власні кошти підприємств. Питома вага підприємств, що займались інноваціями також знизилась (27,6% у 2011р. до 20,9 у 2015р.). Висновки. Встановлено, що сучасний стан економічної діяльності Запорізького регіону потребує свого суттєвого поліпшення, не зважаючи на високий технологічний потенціал області. За показником результативності, а саме сальдо зовнішньої торгівлі Запорізької області є додатним, як по товарам, так і послугам. Зовнішня торгівля послугами має значно менші обсяги, порівняно з товарами. Індекс покриття експорту імпортом Запорізької області у 2015 році підвищився до 2,7 порівняно з 2014 роком, коли він становив 2,6 народної торгівлі для всіх регіонів України, маємо, що Запорізьку область можна віднести до областей із високим рівнем залежності від міжнародної торгівлі, оскільки вона займає лідируюче місце у 2015 році. Географічна структура

експорту товарів, свідчить, що серед країн-експортерів у 2015 році найбільшу питому вагу займають країни СНД і Азії, а потім вже країни ЄС. Здійснений аналіз інвестиційного співробітництва Запорізького регіону, який показав, що основними інвестиційними партнерами є такі країни ЄС як Кіпр, Швеція, Естонія, Словаччина. Вони зосереджують свої інвестиції в таких галузях економіки як фінансова діяльність, переробна та добувна промисловість, торгівля.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку області, починаючи з 2013 року постійно знижується. Також знижується інноваційна активність промислових підприємств. Загальна сума витрат на інноваційну діяльність з 2011 по 2017 рік скоротилась у 7 разів. Питома вага підприємств, що займались інноваціями також знизилась (27,6% у 2011 р. до 20,9 у 2015 р.).

Отже, обравши вектор євроінтеграції та отримавши нові можливості для виходу на закордонні ринки, перш за все нашій державі слід реформувати та удосконалювати власні внутрішні ринки збуту та підприємства тих галузей економіки, які зараз вкрай потребують допомоги від держави для подальшого розвитку та процвітання.

Таким чином, результати проведеного дослідження можуть бути використанні як в розробці стратегій розвитку держави та регіону загалом, так і окремих їх галузей, що в цілому дозволить отримати довгострокові економічні переваги та підвищити конкурентоспроможність економіки.

Література:

1. Ходорович О.С. Розвиток зовнішньоекономічних операцій. URL: http://WP_2010/Economics/71141.doc.htm (дата звернення: 12.06.2020).
2. Регіони України 2016. Статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2016. Ч. 2. 681 с.
3. Інвестиційний паспорт Запорізької області. Запоріжжя. URL: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000067/67590/zaporizhzhya-region-investment-overview.pdf> (дата звернення: 18.11.2020).
4. Пуліна Т.В. Визначення потенціалу кластеризації провідних галузей промисловості Запорізького регіону. *Журнал «Економічний простір»*. 2014. № 90. С. 197–206.
5. Губіна, В. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків регіону в умовах зростання відкритості національної економіки. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/05/5.pdf> (дата звернення: 19.11.2020).
6. Нова економічна мапа. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/166506> (дата звернення: 19.11.2020).
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2020).
8. Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.zoda.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2020).
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2020).
10. Інвестиційний паспорт Запорізької області. URL: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000067/67590/zaporizhzhya-region-investment-overview.pdf> (дата звернення: 18.11.2020).
11. Інвестиційна карта Запорізької області. URL: <http://www.investmentzp.org.ua/?go=katalog&catid=26&podcatid=57> (дата звернення: 19.11.2020).
12. Теорія технологічного розриву. URL: <http://b-ko.com> (дата звернення: 19.11.2020).